

Groeningen

voor natuur in en om de stad

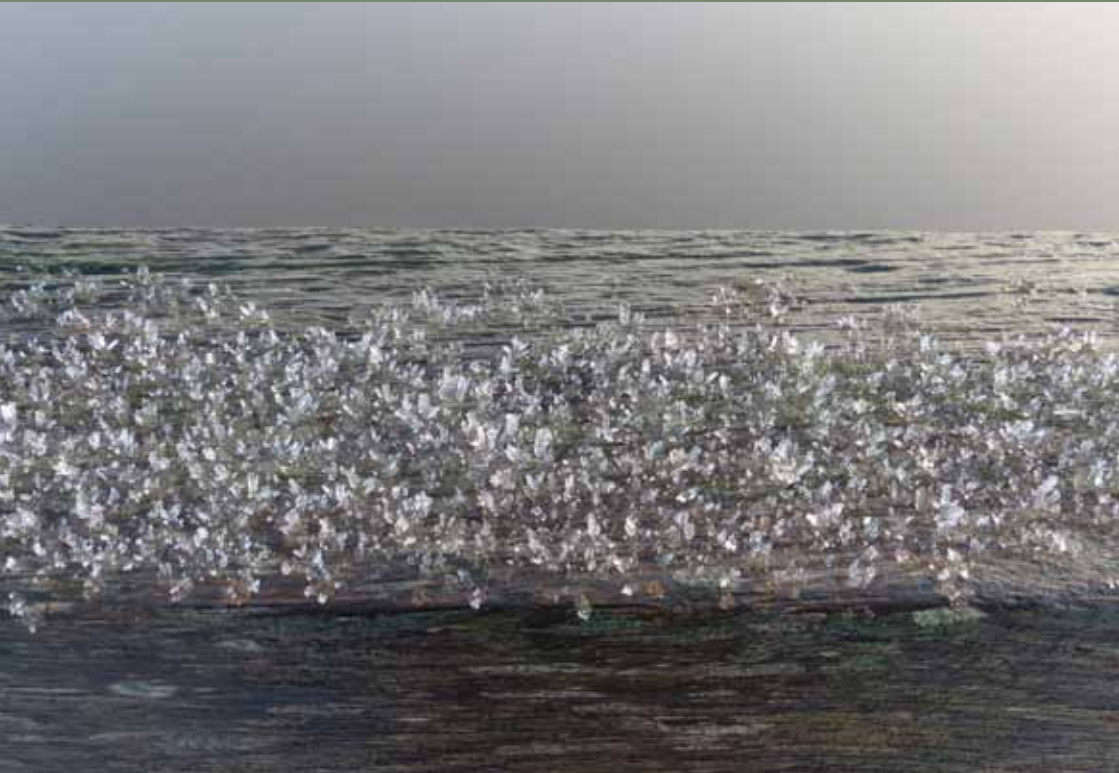
IVN GRONINGEN/HAREN

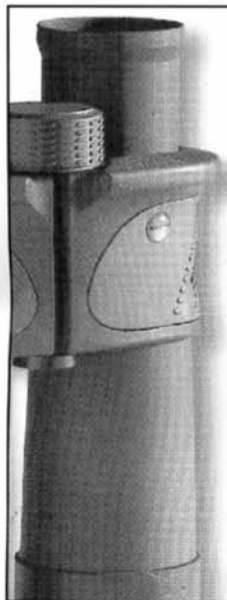
Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

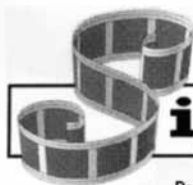
jaargang 39 nr. 1

WINTER 2015

- * Fotoservice
- * Alle grote merken
compact/reflex/digitaal
- * 80 Types verrekijkers
en telescopen op voorraad
- * Ook astronomische telescopen
- * Swift - Bynolyt - Zeiss
- * Swarovski-topdealer
- * *Vriend Stichting Het Groninger Landschap*

www.combigroningen.nl

ipkes

COMBI
PHOTO-VIDEO

Poelestraat 19 - 9711 PG Groningen
Telefoon (050) 312 86 84

OKER

Schildert natuurlijk

Yohân Bergsma

Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
tel. 050-5269734

www.ekoschilder.nl

AGENDA 2015

Zondag 15 februari	Natuurkids braakballenpluizen
Zondag 15 februari	Publieksexcursie naar het Glimmerbos
Zaterdag 28 februari	Excursie De Braak en Friese Veen
Maandag 9 maart	Algemene ledenvergadering
Donderdag 26 maart	Start vogelgeluidencursus
Zondag 12 april	Natuurkids koeien en vogels
Zaterdag 18 april	Excursie naar het Bentheimer Urwald
Zaterdag 25 april	Fietsexcursie in de Onlanden
Zaterdag 16 mei	Fietsexcursie Zuidlaardermeer
Zondag 17 mei	Publieksexcursie orchideeën in het Wanneperveen
Zondag 14 juni	Natuurkids slootexcursie
Zondag 30 augustus	Dagexcursie planten van Schiermonnikoog

De meest actuele informatie t.a.v. de excusies, cursussen en overige activiteiten die het IVN Groningen-Haren organiseert, is te vinden op de website:

<http://www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren>

IJzel op de leuning van het bruggetje tussen de Onnerpolder en de Westerbroekstermadepolder, 26-12-2014. Foto: Ana Buren.

VOOR EEN ENERGIEZUINIGE INSTALLATIE -
GAAT U NAAR ...

- centrale verwarming
- gas- en waterleiding
- zinkwerk
- luchtverwarming
- elektrische installaties
- warmtepompen
- installatie pv-panelen
- installatie zonnecollectoren

Kieler Bocht 39
9723 JA Groningen
Rijksstraatweg 94
9752 BJ Haren

Tel. 050-5344065
Fax 050-5343757
lanting@technonet.nl

NATUURVOEDINGSWINKEL

Tel. 050 - 541 15 15

De Wiershoeck

www.beijum.nl/wiershoeck

Volledig assortiment biologische voeding:

Brood (ledere ochtend vers) Zulvel en kaas Groente en fruit Vloes en vloesvervangers Droogwaren IJs	Dikeappen Dranken Kook en snoep Wijnen Lichaamsverzorging Schoonmaakmiddelen Etc. etc.
--	---

Verkooppunt

ODIN

Groente- & Fruit-abonnement

Op de flats: gelegen aan het (fiets)pad door Beijum, richting Zuidwolde.
 Per auto: afslag Beijum-Noord, bereikbaar via Ingang Onnemahoeed, daarna links rechts.
 Open: ma. 11.30-18.00 di, v/m vr. 9.00-18.00 do. 9.00-20.00 za. 9.00-17.00 uur
 Beijumerweg 20 (naast de schooltuin).

Wij bezorgen ledere donderdag aan huis.
Faxnummer (050) 5792097

Inhoudsopgave

Agenda 2015	3
Van de voorzitter	6
Van de redactie	8
Aankondiging ALV	10
Interview met Michael Bongers	11
Verslag excursie Lauwersmeer	15
Fluitend de winter door	17
Heemtuin deel 8	20
In memoriam Niek Kanis	24
Kraanvogels Diepholz	26
Meeuwen in de wintermaanden in de stad Groningen	30
Niet te verwarren met...	34
Nieuwjaarsbuffet voor de vogels	36
Boekennieuws	38
Cursussen en excursies	40
Adressen en informatie	46

Van de voorzitter

Aan het eind van het jaar hebben we in kaart gebracht wat we in 2014 als IVN-afdeling allemaal hebben gedaan en hoeveel mensen daaraan hebben deelgenomen. Samengevat was het resultaat dat ongeveer 70 mensen deelnamen aan de vier IVN-cursussen: Vogelbegginnerscursus, Bomencursus, Paddestoelencursus en cursusweekend Vogeltrek. Daarnaast hebben maar liefst bijna 250 mensen deelgenomen aan de 13 IVN-excursies (133 leden, 115 gasten) en deden 122 kinderen mee aan de 9 activiteiten van de werkgroep Natuurkids. In deze cijfers zitten nog niet de andere activiteiten, bijvoorbeeld van de werkgroep Stadsecologie, die zich ook in het afgelopen jaar actief heeft bemoeid met de ontwikkeling van het groen in en om de stad (Stedelijke Ecologische Structuur, Stadspark, omgeving Karding), en de werkgroep PR & Communicatie die er steeds voor zorgt dat de website beheerd wordt, de Groeningen verschijnt, activiteitenfolders worden gedrukt en verspreid, persberichten worden verzonden enz. Wat mij betreft kunnen we tevreden terugkijken op het jaar dat achter ons ligt. We zijn een kleine vrijwilligersorganisatie, maar met gemotiveerde, actieve leden. Het lukt ons steeds weer om in een jaar veel activiteiten te organiseren en ook nieuw publiek te bereiken. Daarbij zijn we direct gericht op de doelen waarvoor het IVN is opgericht: natuureducatie, dat wil zeggen het overdragen van kennis van - en passie voor de natuur en het bijdragen aan natuurbehoud en duurzaamheid. Dat we nu ook steeds meer kinderen bereiken is een heel positieve ontwikkeling. Het is van groot belang dat de belangstelling voor de natuur al op jonge leeftijd wordt gewekt.

In het vorige nummer van de Groeningen kon ik melden dat we een brief zouden schrijven aan Rijkswaterstaat over de A28 tussen de stad Groningen en De Punt, waar veel dieren zoals reeën, marters, dassen, otters en bevers worden aangereden. De brief is uiteindelijk, op 6 november, verzonden naar niemand minder dan Minister Schulz van Haagen van Infrastructuur en Milieu, ondertekend door de Natuur- en Milieufederatie, mede namens IVN Groningen-Haren, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, KNNV-Groningen, Het Groninger Landschap, Stichting Natuurbelang de Onlanden en Land-

schapsbeheer Groningen. Ik vind het heel waardevol dat we in het gezamenlijke overleg over de Stadsnatuur elkaar weten te vinden en gezamenlijk kunnen optrekken. De brief kwam precies op het goede moment, omdat het gebrek aan voorzieningen voor zoogdieren (m.n. otters) ook landelijk in het nieuws was door een juridische procedure die was aangespannen tegen de Staat. Resultaat daarvan is dat op 4 november de Rechtbank van Den Haag uitsprak dat de Staat er zorg voor moet dragen dat knelpunten worden aangepakt. Helaas is ons deel van de A28 niet in de knelpuntenlijst opgenomen. We hopen dat onze brief ertoe zal bijdragen dat dat alsnog gebeurt. We hebben nog geen antwoord van de minister ontvangen.

2014 is ook het jaar dat de samenwerking met het KNNV op gang kwam. Na de ALV in maart was er een druk bezochte, gezamenlijke lezing over de Onlanden, gevolgd door een gezamenlijke fietsexcursie in september. Het komend jaar volgen we eenzelfde formule: de ALV is gepland op maandagavond 9 maart; na de pauze is er dan wederom een gezamenlijke lezing, deze keer door het Groninger Landschap over het Hunzedal. We gaan verder met het KNNV in overleg over activiteiten die we samen kunnen doen.

Ik wens alle leden en donateurs een goed en gezond 2015 toe, in goede samenwerking, creatief en met enthousiasme en passie voor de natuur.

5 januari 2015
Lammert Tiesinga

Van de Redactie

We hebben de kortste dag gelukkig weer achter de rug. Die duisternis stemt mij melancholiek. Mijn huismuizen hebben daar helemaal geen last. Ze vinden het gewoon heerlijk hier in mijn huis, lekker warm bij de kachel. Gezellig samen aftellen tot het nieuwe jaar begint. Daar moest pikante Tilsiter kaas aan te pas komen om ze te lokken, te vangen en op vakantie te sturen.

Het gaat goed met de fauna in de provincie Groningen. Het eenzame mannetje otter in de Onlanden heeft een vrouwtje gevonden. Of liever gezegd: het vrouwtje heeft hém gevonden. Daar gaan kleine ottertjes van komen!

In het dal van de Ruiten Aa is een wilde bever gesignaleerd. Waarschijnlijk afkomstig uit Duitsland. Door verbindingen van natuurgebieden kunnen ze nu onze kant op komen en voor nieuw bloed zorgen in onze uitgezette populaties.

De vogelgriep lijkt weer overgewaaid. Beschuldigende vingers wijzen naar de smient omdat in de poepmonsters van twee exemplaren het H5N8 virus is aangetroffen. In deze uitgave wordt bijzondere aandacht besteed aan de smient, als eerherstel voor deze prachtige eendensoort.

De nieuwe Natuurwet, die de huidige Natuurbeschermingswet, de Flora- en faunawet en de Boswet gaat vervangen wordt binnenkort in de Tweede Kamer behandeld. Er lijkt enige verbetering te komen, maar bijvoorbeeld de plezierjacht op konijn, haas, wilde eend, houtduif en fazant wordt helaas niet verboden.

De eerste vrij vliegende Atalanta is alweer gesignaleerd. Op natuurkalender.nl komen al waarnemingen binnen van speenkruid, gele kornoelje, sleedoorn en krokus in bloei. De dagen gaan weer lengen!

Veel leesplezier,

Ana Buren
ivngroeningen@gmail.com

**De deadline voor het aanleveren van kopij
voor de volgende editie is 10 april 2015**

Algemene ledenvergadering en lezing

De **ALV** wordt dit jaar gehouden op **maandagavond 9 maart** in het **Vinkhuys** (Diamantlaan 94, Groningen). Het programma is als volgt:

19.30 - 20.15 uur Ledenvergadering (ook donateurs welkom)

20.15 – ca. 20.45 uur Pauze en boekverkoop

Ca. 20.45 -22.00 uur **Presentatie over Natuurgebied De Hunze**
door Rob Reintsema, Het Groninger
Landschap

De lezing is voor IVN en KNNV gezamenlijk.

Meer informatie over de ALV volgt per post.

Evenals vorig jaar krijgt de lezing ook dit jaar een vervolg in de vorm van een fietsexcursie. Nader nieuws daarover volgt.

Uitzicht vanaf het gemaal in de Onnerpolder, 04-03-2014. Foto: Ana Buren.

Interview met Michael Bongers

Voor deze Groeningen gaan we in gesprek met Michael Bongers. Michael volgt sinds ongeveer 1,5 jaar de Natuurgidsencursus in Norg en is lid van IVN Groningen-Haren. Aangezien de afdeling Groningen-Haren de mogelijkheden voor een Natuurgidsencursus aan het onderzoeken is wilden wij wel eens weten wat de cursus nou precies inhoudt.

Paspoort

Naam:	Michael Bongers
Woonplaats:	Groningen
Geboren:	1983 te Zaandam
Burgerlijke staat/ kinderen:	Vrijgezel
Opleiding:	Mavo
Huisdieren:	Slangen, baardagamen, Afrikaanse witbuikegel (opvang)
Bij IVN sinds:	2011
Favoriet natuurgebied:	Tropisch regenwoud Zuid-Amerika (Frans Guyana)

Waarom ben je de Natuurgidsencursus gaan doen?

Ik wist nog niet veel van de Nederlandse natuur en wilde op deze manier mijn kennis verbreden.

In welke fase van de cursus zit je nu?

We zitten nu in de eindfase van de NGC – oftewel nog een aantal bijeenkomsten en daarnaast veel tijd besteden aan het educatieve eindwerkstuk in juni.

Waar gaat je eindwerkstuk over?

Ons eindwerkstuk gaat over de heemtuin in Muntendam. Er is daar een prachtig natuurgebied maar er zijn geen routes. Deze creëren

Excursie waterdierpjes

wij nu. We maken een geschiedenisroute, voornamelijk over de ver-
vening en de ijstijd. Daarnaast maken we een bomenroute, er zijn
hier namelijk tien bomen geplaatst die voor de ijstijd inheems zou-
den zijn geweest. En we maken voor kinderen tussen 8 en 14 een
doe- en beleefroute.

*Je hebt ook een adoptiegebied moeten kiezen dat je tijdens de cur-
sus vaak bezocht hebt. Welk gebied heb je gekozen?*

Mijn adoptieterrein is de Selwerderhof geworden in Groningen (be-
graafplaats). Echt een prachtgebied voor vogelaars en paddenstoel-
liefhebbers.

In mijn adoptiegebied beleefde ik ook mijn mooiste natuurervaring. Na een jaar lang op mijn adoptieterreintje te hebben rondgelopen trof ik tegen het einde een ijsvogeltje aan, deze had ik nog nooit in Nederland gezien. Geweldige waarneming.

Wat is het meest interessante dat je tot nu toe geleerd hebt tijdens de cursus?

Ik heb veel geleerd over de mossen. Hier heb ik altijd overheen gekeken en me eigenlijk nooit echt voor geïnteresseerd. Nu zie ik overal mossen, prachtig!

Kun je het de IVN leden aanraden om de cursus te volgen?

Het is zeker een aanrader voor iedereen die ook maar iets met natuur heeft. Bijna alle natuuraspecten worden aangesneden en je leert hierdoor zo veel meer over de natuur.

Voor mijn biologische moment had ik wat huisdieren meegenomen

Ik wil zeker gaan gidsen als ik mijn diploma behaald heb. En dan wil ik vooral kinderen laten kennismaken met de natuur. In Nederland of het buitenland.

En voor de toekomstige cursusleden in Groningen-Haren: Heb je nog onderwerpen/excursies gemist die je wel graag zou zien in de cursus van Groningen-Haren?

Wat ik nog wel graag zou willen zijn meer soortgerichte excursies. Daarmee bedoel ik, een excursie over alleen spinnen, bijen of libellen etc... Het was nu vaak vrij algemeen.

Kunnen wij de belevenissen van de cursusgroep Norg ook ergens lezen/zien?

Op de site van IVN Norg is een heleboel terug te vinden, verslagen en pdf-files. Ga naar de site (<http://www.ivn-norg.nl/>), ga naar het kopje Natuurgids en klik documenten aan.

En tot slot: Wat is jouw favoriete natuurgebied?

Het tropisch regenwoud in Frans Guyana blijft dan toch ook echt mijn favoriete natuurgebied. De biodiversiteit is zo ontzettend groot dat je er iedere dag wel weer wat nieuws zou kunnen ontdekken. Daarnaast woont mijn vader er en is het tegelijkertijd een mooi vakantieadresje.

We wensen Michael en zijn medecursisten veel succes met het afronden van de Natuurgidsencursus!

Marien Bos

Vogelexcursie Lauwersmeer

13 december 2014

Altijd mooi, dat Lauwersmeer, zelfs in december, als we 's ochtends vroeg in het nog grauwe licht aankomen en eerst nog een "stoevertje" over de kop krijgen.

Vanaf Zoutkamp langs het Reitdiep richting Lauwersoog zien we vooral ganzen, eenden en zwanen. Bij het Jaap Deensgat lopen we een klein stukje richting vogelkijkhut om te zien of er ook baardmannetjes thuis zijn; je hoort ze altijd voor je ze ziet. En jawel, eerst schiet er achter de hoogste rietpluimen wat heen en weer, maar dan vliegen er ineens twee onbevreesd over het pad en gaan lager en goed zichtbaar in het riet zitten. Mooie vogeltjes, met die zwarte streepjes die vanaf hun oog naar beneden lopen.

MaartjePeeters

We zigzaggen verder langs de ventweg, langs Robbenoort, waar o.a. een brilduiker in het water dobbert. Daarna slaan we linksaf, op naar de koffie! Bij het Booze Wijf gunt Ronald zich geen tijd voor koffie en ontdekt steeds meer witgatjes! Hij wel, maar bij de rest gaan de warme chocola en de koffie er lekker in!

Later in de haven van Lauwersoog staan we oog-in-oog met: jawel!
De paarse strandloper!!!

Hartstikke leuk, niet vaak te zien en het beestje scharrelt onbevangen vlak onder ons over de basaltblokken. Er wordt ook nog een geelgors ontdekt!

Dik tevreden rijden we verder, stoppen nog even achter de sluizen, waar we in de zee zeehonden ontwaren. Nog even in de Bantpolder kijken, maar ofschoon de zon zich inmiddels geregeld laat zien, waait er een frisse bries over de dijk en vogelen sommigen vanachter het autoraampje.

Tenslotte rijden we via de kijkhutten in Ezumakeeg terug, maar daar is de oogst mager.

Tegen drieëën zijn we terug bij Kardingje, maar voor zo'n winterdag vind ik 66 soorten (niet iedereen heeft alles gezien hoor, sommige zijn alleen gehoord, maar met zijn vijftienen kom je een heel eind!) niet niks!

En nog bedankt voor de mooie paarse strandloper Maartje Peeters! (foto)

Susan de Smidt.

Fluitend de winter door

De smient (*Mareca penelope*) is een eendensoort, die in grote aantallen in ons land overwintert. Ook in de directe omgeving van de stad Groningen, in b.v. de Koningslaagte, recreatiegebied Karding, Reitdiepgebied en Zuidlaardermeergebied, kan de smient in het najaar en winter bewonderd worden. Ik spreek terecht van bewondering, omdat de mannetjes in hun prachtkleed bijzonder mooi zijn en vaak van dichtbij bestudeerd kunnen worden.

Opvallend uiterlijk en geluid

De smient is iets kleiner en meer gedrongen dan de ons welbekende wilde eend. Ook is de kop ronder en de hals korter. De mannetjes zijn in het prachtkleed voorzien van een roestbruine kop en hals en hebben een gele "adidas"-streep op de kruin en het voorhoofd. De relatief korte snavel is grijs met een zwarte punt. De borst is grijsachtig roze en de rest van het lichaam fijn grijs en wit. Het achterste en staart zijn zwart. In de vlucht valt de witte vleugelstreep, ook wel spiegel genoemd, op. Het mannetje heeft een kenmerkend, helder, fluitend geluid. Vanwege dit geluid wordt de smient in Duitsland

fluiteend (vertaald) genoemd. Het vrouwtje is aanzienlijk soberder getekend en lijkt, qua tekening, sterk op het vrouwtje van de wilde eend.

Aankomst Smienten

Omstreeks eind september arriveren de eerste smienten vanuit hun Scandinavische en Russische zomerverblijven weer in ons land. Tot in november nemen de aantallen steeds verder toe. In het verleden overwinterden de smienten vooral op de Wadden en in de Zeeuwse Delta, waar ze vooral zeegras en groene zeewieren aten. Mede door het grotendeels uitsterven van zeegras zijn steeds meer smienten in ons binnenland gaan overwinteren (ca. 50% van de totale Europese populatie). Overdag bevinden ze zich veelal op of langs meren, grote rivieren en brede watergangen, waar ze uitrusten en gras op de oever eten. In de schemering vliegen ze naar weilanden en akkers op grotere afstand van het water, waar deze vegetariër zich te goed doet aan gras en oogstresten. Vooral het tegenwoordige eiwitrijke

turbogras valt in de smaak bij smienten (maar ook bij ganzen en zwanen), maar deze begrazing geeft dan weer schade en overlast bij betreffende boeren.

Zomerverblijf

De smient broedt vooral nabij ondiepe meren in de toendragebieden van Scandinavië en Rusland. De volwassen vogels eten in hun zomerverblijf een combinatie van dierlijk en plantaardig voedsel. Het uitkomen van de eieren wordt zo "getimed" dat het opgroeien van de kuikens samenvalt met de piektijd van de uitzwermende muggen in de (sub)arctische gebieden. Op dit eiwitrijke dieet van muggen(larven) groeien de jongen voorspoedig.

Maatschappelijke druk

Hoewel de smient sinds circa 15 jaar niet meer bejaagd mag worden, neemt de maatschappelijke druk op het toestaan van de jacht weer toe. Dit heeft vooral te maken met de agrarische schade die smienten kunnen aanrichten in percelen met eiwitrijke turbogras en wintertarwe. Ook is de smient onlangs aangewezen als één van de overbrengers van de vogelgriep.

Waarnemen van smienten

Vooral in recreatiegebied Kardingene en op het Hoornse Meer is de smient van dichtbij te bewonderen. Dat heeft te maken met het feit dat de vogels hier niet alleen voldoende voedsel in de omgeving vinden, maar ook met het feit dat ze gewend zijn aan recreanten. In de winter van 2009/2010 zaten tot 700 Smienten in Kardingene. Veelal in de sloten langs het centrale fietspad door het gebied, maar als er ijs ligt, bij een wak in de Kardingerpas.

Rob Lindeboom

Foto's: Ana Buren.

Bronnen:

ANWB Vogelgids van Europa

Atlas van de Nederlandse Broedvogels

Vogelbalans 2012 van SOVON: thema boerenland

Heemtuin Groningen deel 8: Grassen, cypergrassen en russen

Qua bloei niet de meest spectaculaire planten, maar ze zijn als voedsel voor mens en dier erg belangrijk, denk aan granen, rijst en mais.

De russenfamilie bestaat in Nederland uit twee genera: rus en veldbies. Van de russen (ruim 20 soorten) staan hier pitrus, tengere rus (uit Amerika) een taaie soort die heel goed betreding verdraagt o.a. op het paadje naar bankje kerspruim en ik heb nog zeegroene rus geplant. De veldbies (5 soorten) is hier vertegenwoordigd door de gewone en grote veldbies, deze laatste is ook een stinzeplant.

Het verschil tussen grassen en cypergrassen is dat grassen in de vaak bebladerde bloeistengel knopen hebben, en dat cypergrassen met meestal driekantige stengels geen knopen hebben. Cypergrassen (15 genera met van het genus zegge ruim 60 soorten), van nature staan hier de hazenzegge, ruige zegge en hoge cyperzegge, verder hebben we nog een tiental soorten geplant o.a. hangende zegge, bos-

We hebben afgelopen jaar weer een nieuwe cypergrassoort ontdekt. Volgens een collega is dit bleek cypergras, een neofiet (nieuw verwilderde soort) uit sub-tropisch Amerika.

(Het valt niet mee om mooie foto's van grassen te maken en we hopen dat ze ook in zwart-wit nog een beetje duidelijk zijn.)

Links ruw beemdgras rechts reuzenzwenkgras

zegge, ijle zegge, gewone bermzegge en een woekerende soort met blauwgroen blad. In de vijver vlakbij de steiger staat nog gewone waterbies, een fijne soort met bovenaan bolletjes van kleine bruine bloemetjes. Andere bekende planten uit deze familie zijn o.a. veenpluis, wollegras en mattenbies, deze laatste wordt wel voor vlechtwerk gebruikt.

Echte grassen (70 genera) Er staan hier bamboe, riet, kweek, heel veel gestreepte witbol, in het water staan mannagras en liesgras en verder staan hier veel duinriet en hennegras, een sierlijke soort, pijpestrootje, ruw beemdgras, rood zwenkgras, reuzenzwenkgras, ook een sierlijke soort. Eenjarige grassoorten zijn straatgras, hanenpoot en vroege haver. Timoteegras en grote vossenstaart hebben beide dichte aren, timotee geeft mee, grote vos laat niet los en deze laatste bloeit eerder. Ook staat hier geknikte vossenstaart. Ruwe smele. Reukgras, die geeft de geur aan het hooi. Verder hebben we nog

éénbloemig en knikkend parelgras geplant waar de konijnen ons weer erg dankbaar voor zijn.

Graansoorten: vroeger was hier een strook landbouwgewassen met o.a. de verschillende graansoorten. Dit heb ik wel opnieuw geprobeerd maar dit is nooit iets geworden. Op de oude plek is teveel schaduw en ik kon er niet goed een nieuwe plek voor verzinnen. Het is al heel lang een idee van mij om elders in het Stadspark een graan-akker met akkeronkruiden te creëren, ruimte zat maar medewerking van de gemeente zit er niet in.

Zelf ben ik nog steeds bezig met het leren herkennen van de verschillende grassoorten en ik wil hier iets meer vertellen over het de-

Een zeggesoort, ik vermoed hoge cyperzegge, een manlijk (slank) aartje boven en vrouwlijke (dikkere) aartjes daaronder

termineren van planten. In 1970 ben ik begonnen met de flora van Heimans, Heinsius en Thijssse. Het is vooral in het begin een tijdrovende bezigheid. Erg leuk vind ik dat je dan de planten heel goed gaat bekijken en zo allerlei details waarneemt die je anders niet snel zal zien. Het is belangrijk om zo snel mogelijk de familiekenmerken onder de knie te krijgen. Helaas zijn er altijd wel een paar soorten waarbij de familiekenmerken niet erg duidelijk zijn. Let ook altijd op bloeitijd, biotoop (de plaats waar ze staan) en zeldzaamheid, hoewel sommige zeldzame planten plaatselijk massaal voor kunnen komen, denk bijvoorbeeld aan daslook. Wat determineren soms ook lastig maakt zijn onvolmaakte planten. Zo was ik eens met de andere vrijwilligers op een pas ingericht terrein met heel veel kleine bloeiende basterdwederik van nog geen tien cm hoog terwijl deze doorgaans wel bijna een meter hoog wordt. Toevallig heb ik zelf bij dit laatste genus nog veel moeite om de verschillende soorten te onderscheiden. Behalve harig wilgenroosje staan er op de heemtuin nog minstens twee soorten maar welke weet ik nog steeds niet. Vooral in het begin moet je jezelf ook niet teveel frustreren als je niet helemaal precies op de juiste soort kan komen.

Foto's Maarten, tekst Bart

In memoriam: Niek Kanis

Op 12 december overleed Niek Kanis, op 62-jarige leeftijd. Nog geen vijf maanden voor zijn overlijden was de diagnose ALS gesteld; de snelheid waarmee het ziekteproces verliep heeft iedereen overrompeld.

Niek was een betrokken IVN' er die lang actief is geweest binnen onze afdeling. Boeken en vogels hadden zijn grote interesse en dat heeft hij binnen het IVN ook laten blijken. Maar liefst 21 jaar lang beheerde Niek het boekenfonds (Steunfonds NME) en was hij regelmatig met zijn boekenuitstalling aanwezig op cursusavonden en ledenvergaderingen. Tot het jaar 2008 heeft hij dat gedaan, nauwgezet en met enthousiasme.

Daarnaast is Niek penningmeester in het bestuur geweest en was hij jarenlang een prominent lid van de Vogelwerkgroep. Gedegen, rustig, serieus, met grote interesse en kennis die verder reikte dan alleen de kennis van vogels. Die brede kennis droeg hij over tijdens de IVN excursies en presentaties bij vogelcursussen die hij mede organiseerde of waar hij later als spreker

voor werd gevraagd. Hij werkte mee aan de ontwikkeling van cursusboeken. Mijlpalen waren de twee cursusboeken van onze Vogelwerkgroep die hij samen met anderen schreef: *Vogelen in Vogelvlucht* voor de beginnerscursus in 2001, en *Wiekelen* voor de gevorderdencursus in 2005.

Niek was iemand met wie het meer dan uitstekend samenwerken was: belangstellend, inspirerend, consciëntieus, met didactisch inzicht en een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Met ons deelde hij zijn fascinatie voor vogels en vogelboeken, de Wadden, noordelijke streken en jagers op IJsland.

Op de laatstgehouden ledenvergadering in maart was Niek nog aanwezig. Het is voor ons nog moeilijk te bevatten dat hij er niet meer is. We zullen hem missen. We wensen zijn familie, in het bijzonder Jeanette, Joost en Thomas, veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

December 2014

*Lammert Tiesinga, Rob Lindeboom, Hubert de Vos, Lieuwe van Welie,
Piet Zuidhof*

Kraanvogels kijken bij Diepholz

Impressie van de excursie naar de kraanvogels in Diepholz / Duitsland, 1 nov.2014

Wat doe je als je in Rijswijk woont en je wilt kraanvogels in hun natuurlijke habitat observeren? Dan ga je googlen en daarbij kwam ik al snel uit bij de IVN vogelwerkgroep Groningen. Tot mijn blije verrassing zag ik dat die op 1 november een excursie naar de kraanvogels in Diepholz hadden gepland. Daar wou ik natuurlijk bij zijn en na 1 mailtje met de organisatie werd ik als dwaalgast (ik ben net lid geworden van vogelwerkgroep Delft) welkom geheten om mee te gaan. YES!

Vrijdagmiddag ben ik naar het noorden vertrokken om zaterdag om 9.00 uur paraat te kunnen staan op de verzamelplek aan de rand van Groningen. Op mijn logeeraadres in Garmerwolde heb ik nog van wit-

te flamingo's in de toppen van naaldbomen gedroomd... laten we het erop houden dat ik me enorm verheugde op de komende dag!

Zaterdag om 9 uur werden de deelnemers onderverdeeld in 7 auto's. Duidelijke instructies om ons behoedzaam te gedragen als we arriveren/parkeren/uitstappen bij de weilanden/akkers waar de kraanvogels foerageren/bijvetten voordat ze verder zuidwaarts gaan. Opgejaagde vogels verbruiken onnodig veel energie.

En dan na 2,5 uur snelweg is het zover. Je verlaat de snelweg en al snel zie je auto's in de berm geparkeerd staan en wordt duidelijk dat je niet de enige bent die dit natuurspektakel wil aanschouwen. De geoefende vogelaars in onze groep toverden mooie plaatjes tevoor-

schijn met hun telescoop en zo kon ik mooi de ouders onderscheiden van hun jongen en was de rode kruin goed zichtbaar.

Het was een prachtige warme zonnige herfstdag en veel kraanvogels leken te rusten en veren te poetsen. Er waren nog veel insecten waar te nemen. We verkasten een paar keer naar een ander stuk akker en een torenvalk gaf ons ook ruim de gelegenheid om hem te volgen met verrekijker en telescoop. Vanuit de auto werd ik gewezen op de roek en die ga ik dus niet meer vergeten want die kon ik mooi vergelijken in een gezelschap van kauwtjes en kraaien. En dan die vluchten houtduiven...en nóg een buizerd....daar een veldleeuw-erik.....kievieten.....putter, groenling, pimpelmees, koolmees... zeker niet allemaal door mij gespot, maar ze waren er.

Buitenlicht maakt hongerig en daarom was er om 14.30 een maaltijd voor ons gereserveerd in een gezellig restaurant. Voor 10 euro heerlijk bijvetten!!

Rond half 4 reden we richting hoogveen; natuurgebied waar de kraanvogels zich verzamelen voor de nacht; een veilige haven. Een sliert van mensen stond klaar om de slierten van aanvliegende kraanvogels te bewonderen. Een prachtige zonsondergang maakte dit fenomeen alleen nog maar indrukwekkender. Er zijn vast mooie foto's gemaakt.

De kraanvogels kwamen gedoseerd aanvliegen uit verschillende richtingen. In formatie vliegende ganzen waren op een gegeven moment overheersender aanwezig. Tijdens het spotten werden er nog een paar goed verscholen klapeksters ontdekt in de lage begroeiing

van het hoogveen. En toen..... het moment dat mensen aanstalten gingen maken om weg te gaan! Het was zo goed als donker; er was nog weinig te onderscheiden; vlogen er **zwarte wolken van duizenden kraanvogels** op weg naar een geschikte landingsplaats. Bijna geen zicht meer voor de vogelaars maar de intensiteit van het typerende geroep van de kraanvogels was indrukwekkend. Onze theorie was dat ze vanwege het mooie weer hun bedtijd wat hadden uitgesteld. Hoe dan ook....een prachtig evenement.....en ik was erbij!

GRONINGEN, hartelijk bedankt voor het organiseren van deze excursie. Het was een perfecte dag!

Rina Bakker, Rijswijk.

Foto's: Klaas Heeres

Meeuwen in de wintermaanden in de stad Groningen

Stormmeeuw, 07-02-2005, Noorderplantsoen Groningen.

In de wintermaanden zitten overdag duizenden meeuwen in de stad. Een flink deel hiervan zit in de stadsparken. Een deel zit op daken in woonwijken en bij de vuilstort zitten vaak ook grote groepen. Het gaat om drie soorten: kokmeeuw, stormmeeuw en zilvermeeuw. Meeuwen zitten 's winters in de stad omdat er makkelijk voedsel is te vinden. Dit voedsel bestaat deels uit afval dat de vogels zelf vinden. Meeuwen eten ook flink mee van het voedsel dat aan de eenden in de parken wordt gevoerd. Op de Vismarkt en de Grote Markt staan meeuwen naast en op de viskramen te wachten op eten. Tot slot lopen bij nat weer meeuwen vaak op grasvelden (sportvelden, gazons in parken, etc.). Ze zijn dan op zoek naar regenwormen die bij nat

weer omhoog komen. Vaak zie je dan meeuwen 'wormentrappelen'. Een vogel staat op een bepaalde plek en probeert wormen omhoog te krijgen door voortdurend met zijn poten op dezelfde plaats op de grond te trappelen.

Tegen de avond verdwijnen alle meeuwen uit de stad. Iedere avond vliegen ze naar het Paterswoldsemeer. Daar brengen ze gezamenlijk dobberend in grote groepen op het water de nacht door. Bij het krieken van de dag vliegen ze weer terug. In deze tijd van het jaar kun je tegen de avond vaak grote groepen meeuwen over de stad naar het zuiden zien vliegen. Dit zijn de meeuwen die overdag in de stad zitten, maar ook de meeuwen die overdag in de weilanden rond de stad zitten. De meeuwen uit de stad zijn vooral kokmeeuwen. De meeuwen uit de weilanden rond de stad zijn vooral stormmeeuwen.

Kokmeeuw met donkere kap, 20-12-2012, Noorderplantsoen Groningen.

Deze slaaptrek is mooi te zien bij het Hoornsemeer. Vaak zitten daar 's avonds flinke groepen meeuwen op de steigers van Kaap Hoorn. Meestal zijn het vooral zilvermeeuwen die op de steigers zitten. Dit zijn de vogels die overdag bij de vuilstort zitten.

Kokmeeuwen in de wintermaanden hebben geen donkere kopkap. Die donkere kopkap krijgen ze pas in het voorjaar door rui. Het begin en de snelheid van deze voorjaarsrui is afhankelijk van de temperatuur in de tweede helft van de winter. In zachte winters en bij een vroeg voorjaar begint de rui vroeger en verloopt hij sneller dan in strenge winters en bij een koud voorjaar. Bij Kokmeeuwen kun

Onvolwassen zilvermeeuw, 10-11-2009, Vismarkt Groningen.

je in de winter makkelijk zien of het een volwassen vogel is of een jong van vorig jaar. De jongen die in 2014 zijn geboren hebben een donkere band op de staart en een band met bruine veertjes op de vleugel. Volwassen kokmeeuwen hebben een witte staart en hebben geen bruine veertjes op de vleugel. Daarnaast hebben volwassen kokmeeuwen meestal rode poten. Van deze volwassen kokmeeuwen weet je dus niet hoe oud ze zijn. Zo'n vogel kan drie jaar oud zijn, maar ook veel ouder.

In de stad zijn geringde kokmeeuwen gezien die 30 jaar oud waren. Soms zie je midden in de winter een kokmeeuw met een donkere kopkap. Dat is een vogel die al weer heel vroeg een zomerkap heeft. In de stad zitten 's winters vooral volwassen kokmeeuwen. In het Noorderplantsoen zitten veel geringde kokmeeuwen. Dit zijn bijna allemaal vogels die in het Noorderplantsoen zijn geringd. We weten uit de terugmeldingen dat deze vogels broeden in de landen rond de Oostzee. We weten ook dat ze erg plaatstrouw zijn. Bijna alle geringde kokmeeuwen komen iedere winter, jaar in jaar uit, terug naar het Noorderplantsoen.

De meeste zilvermeeuwen in de stad zijn jonge vogels van vorig jaar. Die vogels zijn nog bijna helemaal bruin. Bij de zilvermeeuw duurt het een jaar of vier voordat de vogel eruit ziet als een volwassen exemplaar.

Klaas van Dijk (Avifauna Groningen)

Foto's: Ana Buren

Niet te verwarren met.....

Goudvliesbundelzwam

Voor het tweede opeenvolgende jaar gaf ik me op voor de paddenstoelencursus.

Niet dat ik in de eerste cursus onvoldoende had geleerd, maar het blijft zo boeiend, die paddestoelen in alle verschijningsvormen, op onvoorspelbare plekken.

Het paddenstoelenjaar was niet uitbundig.

De excursies leverden toch mooie vondsten op mede door de bijdrage van beheerders van de gebieden.

Zo was in het altijd weer verrassende Stadspark het gestreepte nestzwammetje met eitjes een verwondering oproepende vondst.

Een buitengewone ervaring was de wandeling door het Elsburger Onland. Eindelijk kon er eens gekeken worden naar wat er zich achter het intrigerende hek aan de Groningerweg richting Eelde bevindt: een particulier landgoed, waar de natuur zijn zo goed als eigen gang mag gaan.

Geen lege colablikjes, shagpuuties... Ongerepte natuur met bijzondere paddenstoelen met haast poëtische namen: tranende franjehoed, heksenboter, groene glibberzwam, kostgangersboleet, plooirokje, glanzend druivenpitje.....

Extra vermeldenswaard, tonnetjesmycena, waar volgens de overlevering oude mannen omheen dansten. Een zeer zeldzame vondst, de mycena en de dansende mannen.

Ook het langstelig kroeskopje kreeg de kwalificatie zeldzaam, de krul verscheen van trots nog meer in het kopje.

De derde excursie bracht ons naar Vennebroek, waar de neuzen omhoog in plaats van omlaag moesten: hoog in de boom een prachtige goudvliesbundelzwam.

Veel soorten russula, die zich wel gemakkelijk laten herkennen, maar moeilijker laten onderscheiden. Gertjans verfijnde smaak moest daar vaak uitkomst brengen.

In de categorie poëzie doken het takruiterje en de eikhaas op.

Al met al was het wederom een leerzame cursus, die soms meer vragen oproept dan antwoorden geeft: zag ik nou een een paarse schijnridderzwam of een paarssteelridderzwam ?

Maar ja, ik gebruik een Duits boekje, niet te verwarren met Philips, een groot Engels boek....

Wie weet brengt een volgende cursus hier de oplossing.

Inez Grondhuis

Nieuwjaarsbuffet voor de vogels

Zaterdag 3 januari gaven de Natuurkids weer een start aan het nieuwe jaar door het vogeldiner te organiseren.

13 kinderen hebben deze middag hard gewerkt voor onze gevleugelde vrienden. Bij het ene kind stond de productiviteit op de hoogste plaats waar het andere kind een zo mooi mogelijk diner voor de vogel probeerde te maken. Wij kunnen u zeggen dat dat goed gelukt is. De kids hebben gezamenlijk de mouwen uit de handen gestoken en heel wat lekkers en mooie kunstwerkjes voor de vogels gemaakt. Zo werden er stapeltaarten op houtschijven, eierdoosklokjes, sierlijke pindaslingers en kunstwerken van schors gemaakt. Nieuw dit jaar was het maken van een uiltje. Heeft u de activiteit gemist maar wilt u ook z'n leuk uiltje maken?? Dit zijn de benodigdheden:

- 1 dennenappel
- 1 pakje ossenwit
- strooivoer
- gedroogde abrikozen
- satéprikkers
- iets leuks voor de oortjes (wij hebben de vruchten van een conifeer gebruikt)

Vul de dennenappel in helemaal met ossenwit. Rol vervolgens het geheel door het strooivoer zodat al het vet bedekt is met zaad.

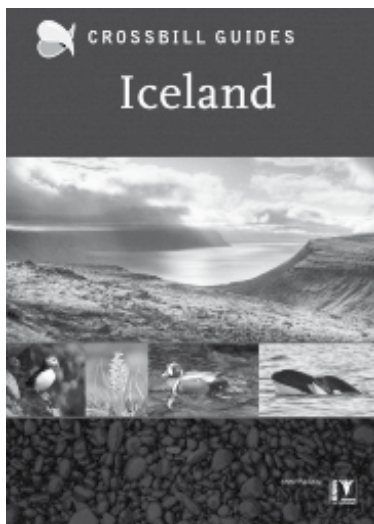
Knip de satéprikkers door midden (anders zijn ze zo lang en steken ze uit) en prik op de prikkers een abrikoos en steek deze vervolgens in de dennenappel. Prik vervolgens de oortjes in het vet. Om het uiltje af te maken, kunt u een neusje maken van bijvoorbeeld zonnebloemzaadjes.

Jelka Vale

BOEKENNIEUWS

Stichting Steunfonds Natuur- en Milieueducatie

Reisgidsen

In de serie Crossbill Guides zijn op dit moment gidsen verkrijgbaar over de volgende gebieden:

Hortobágy - €21,95, leden €19,95

Iceland - €25,95, leden €23,35

Canary Islands deel 1 – Lanzarote and Fuerteventura - €21,95, leden €19,95 (NIEUW)

Canary Islands deel 2 – Tenerife en La Gomera - prijs € 24,95 (Verschijnt binnenkort)

Eastern Rhodopes - Nestos, Evros en Dadia - €25,95, leden €23,35

Northeast Poland - Biebrza, Bialowieza en Wigry - 25,95, leden €23,35

Extremadura - prijs €24,95, leden €22,50

Spanish Pyrenees - prijs €24,95, leden €22,50

Loire Valley - €24,95, leden €22,50

Finnish Lapland - €24,95, leden €22,50

Cévennes - €25,95, leden €23,35

Voor wie de Crossbill Guides (nog) niet kent: het is een serie engstalige reisgidsen van de Crossbill Guides Foundation, een Europese non-profit organisatie, die mensen

meer wil betrekken bij natuur en natuurbescherming. De gidsen bevatten uitgebreide informatie over flora en fauna van het betreffende gebied, routes, observatietips, achtergrondinformatie over landschap, ecologie en cultuurhistorie. Uitgave KNNV Uitgeverij.

NIEUW voor leden IVN

Boeken van uitgeverij Atlas Contact zijn nu ook met korting te bestellen voor IVN leden.

Remco Daalder – *De Gierzwaluw* €24,99, leden €22,50 (winnaar Jan Wolkersprijs beste natuurboek 2014)

Barwolt Ebbinghe – *De Rotgans* €34,99, leden €31,50

Rob Bijlsma – *Mijn Roofvogels* €29,95, leden €26,95

Achilles Cools – *De Kauw* €24,99, leden €22,50

Bestellen

Boeken kunnen worden besteld bij: Saskia van der Burg, Eyssoniusstraat 28, 9714BS Groningen, tel. 050-5799631, e-mail SteunfondsNME@hotmail.com

Op de ALV van 9 maart a.s. is er boekenverkoop!

CURSUSSEN EN EXCURSIES

Publieksexcursie Stinzenplanten

Datum en locatie: De datum is afhankelijk van de ontwikkelingen in de natuur en zal op de website kenbaar worden gemaakt, evenals de locatie. Geïnteresseerden kunnen zich van tevoren aanmelden en krijgen bericht wanneer de datum is vastgesteld.

Tijd: De excursie wordt gehouden op een zaterdagochtend van 10.00-12.00 uur.

Voor info en opgave: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Zondag 15 februari: IVN Natuurkids Braakballenpluizen

Locatie en tijd: Locatie wordt via de website bekend gemaakt.

Tijd: van 14.00-16.00 uur.

Extra info: Deze activiteit is bedoeld voor kinderen van 6 t/m 12 jaar.

We gaan kijken wat uilen nu precies eten door het pluizen van braakballen.

Welke botjes vind jij en van welk diertje zijn ze?

Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856.

Zondag 15 februari: Publieksexcursie naar het Glimmerbos

Locatie en tijd: We verzamelen om 14.00 uur tegenover Pianohandel Steenhuis, Rijksstraatweg 34, 9756 AG Glimmen.

Extra info: Thema: Hoe komen bomen de winter door?

Voor info en opgave: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Zaterdag 28 februari: IVN Vogelwerkgroep excursie De Braak en Friese Veen

Locatie en tijd: We starten om 9.00 uur bij de ingang van De Braak, Hoofdweg 266, Paterswolde. De excursie duurt tot ongeveer 12.00 uur.

Extra info: We hopen de eerste voorjaarsvogels te zien en/of te horen en tevens nog de overwinterende vogels te treffen.

Voor info en opgave: hharrywesterhuis@gmail.com of
050-5260296 / 06-48938913

Zondag 12 april: **IVN Natuurkids Koeien en Vogels**

Locatie en tijd: Bezoekerscentrum van het Groninger Landschap "Buitenplaats Reitdiep", Wolddijk 103, 9738 AD Noorderhoogebrug (ovb), 14.00-16.00 uur.

Extra info: Op bezoek in een potstal met echte Groningse koeien en op zoek naar weidevogels en wat die twee met elkaar te maken hebben.

Voor kinderen van 6 t/m 12 jaar.

Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856.

Zaterdag 18 april: **Excursie naar het Bentheimer Urwald**

Locatie en tijd: Wordt later bekend gemaakt.

Extra info: Deze excursie is uitsluitend bestemd voor oud-cursisten van de bomencursus.

Voor info en opgave: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Zaterdag 25 april: **IVN Vogelwerkgroep Fietsexcursie in de Onlanden**

Locatie en tijd: We vertrekken om 9.00 uur vanaf het Borchkwartier aan de Borchsingel 41 in Eelderwolde en zijn daar om ongeveer om 14.00 uur terug.

Extra info: We gaan in de Onlanden, het waterbergingsgebied even ten zuiden van de stad, op zoek naar water-, riet- en moerasvogels, zoals roerdomp, bruine kieken-dief, blauwborst, snor, ijsvogel en allerlei soorten eenden.

Voor meer informatie over het gebied kun je kijken op:

<http://www.natuurindeonlanden.nl/index.html>

Hier zijn ook de diverse waarnemingen in het gebied te zien.

Onze telescopen gaan mee en we hebben eventueel extra verrekijkers te leen.

Neem zelf iets te eten en te drinken mee.

Voor info en opgave: hharrywesterhuis@gmail.com of

050-5260296 / 06-48938913

Zaterdag 16 mei: **IVN Vogelwerkgroep Fietsexcursie Zuidlaardermeer**

Locatie en tijd: Wij vertrekken om 9.00 uur bij het haventje in Noordlaren aan de Brink naast de kerk. De verwachte eindtijd is 15.00 uur.

Extra info: Het Zuidlaardermeergebied is onderdeel van het beekdalsysteem van de Hunze. We zullen o.a. de Oostpolder en Onnerpolder gaan bezoeken, deze liggen ten westen van het Zuidlaardermeer, parallel aan de Hondsrug tussen Haren en Noordlaren. Van oudsher zijn deze polders echte weidevogelgebieden. Door het inrichten als waterbergopslagplaats en het verhogen van de waterstand heeft het Groninger Landschap hier de afgelopen jaren leuke successen gehaald met bijvoorbeeld broedende witwang- en witvleugelsterns.

In de polders broeden, kieviten, grutto's, tureluurs, slobbeenden, wintertalingen, veldleeuweriken, gele kwikstaarten, graspiepers en vorig jaar voor het eerst kemphanen. In de petgaten langs de Osdijk overnachten grote zilverreigers en de rietlanden langs het Zuidlaardermeer zijn een belangrijk broedbiotoop voor allerlei moerasvogels waaronder kleine karekiet en rietzanger.

Voor info en opgave: anbab@home.nl of 06-42455681.

Zondag 17 mei: **Publieksexcursie Orchideeën in het Wanneperveen**

Locatie en tijd: Wordt later bekend gemaakt.

Voor info en opgave: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Opgave is noodzakelijk in verband met het regelen van vervoer.

Zondag 14 juni : **IVN Natuurkids Slootexcursie**

Locatie en tijd: De Mikkellhorst, Klaverlaan 37, 9753 BZ Haren (ovb), 14.00-16.00 uur.

Extra info: Voor kinderen van 6 t/m 12 jaar. Je mag zelf met een schepnet waterdier-tjes vangen en kunt ze daarna van dichtbij bekijken en proberen uit te vinden hoe ze

heten. Voor het eerst gebruiken we jeugdmicroscopen om ook de allerkleinste diertjes goed te bekijken. Doe mee en geef je op.

Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856.

Zondag 30 augustus: **Dagexcursie Planten van Schiermonnikoog**

Locatie en tijd: Wordt later bekend gemaakt.

Voor info en opgave: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Opgave is noodzakelijk in verband met het regelen van vervoer.

Vogelgeluidencursus "Van Roodborst tot Roerdomp" voorjaar 2015.

Dit jaar organiseert de Vogelwerkgroep van het IVN opnieuw een vogelgeluidencursus. Als je geïnteresseerd bent in vogels, is niets vervelender, dan dat je in je tuin of op je balkon zit en je kunt het geluid wat je hoort, niet thuisbrengen. En de vogel... die zit natuurlijk goed verstopt tussen de bladeren van een struik of boom.

Tijdens deze cursus, die bestaat uit 4 avonden (op donderdag) en 4 excursies (op zaterdag), leer je de vogelgeluiden beter herkennen. We oefenen ermee tijdens de cursus-avonden, maar vooral tijdens de excursies, wanneer je de vogels in hun eigen biotoop tegenkomt! Je krijgt ezelsbruggetjes en andere tips waardoor de herkenning op geluid ietsje gemakkelijker wordt.

De cursusavonden worden gehouden in het
AOC-Terra
Hereweg 99
9721AA Groningen

Data cursusavonden: 26 maart, 16 april, 30 april, 21 mei.

Data excursies: 28 maart, 18 april, 2 mei, 23 mei.

De cursus kost €40 voor IVN-leden en -donateurs en €47,50 voor niet-leden.

Opgave vanaf maandag 2 februari 2015 om 19.00 uur bij Els van den Boomgaard.

Email: elsvdboomgaard@gmail.com of 06-44354496.

Er kunnen 25 personen meedoen aan de cursus. VOL IS VOL!

ADRESSEN EN INFORMATIE

IVN-Afdeling Groningen/Haren

Postbus 1573

9701 BN Groningen

www.ivn-groningen-haren.nl of ivn.nl/afdeling/groningen-haren

e-mail: ivngroningen-haren@gmail.com

Bestuur

Voorzitter: Lammert Tiesinga

la.tiesinga@gmail.com Tel: 050-3133682

Secretaris: Toeska Smit

ivngroningen-haren@gmail.com

Penningmeester: Carlo Ensing

c.f.ensing@gmail.com Tel.: 06-47871101

Leden: Els vd Boomgaard, Kees van de Ven, Ernst Flentge, Gert Jan Huiskes

Ledenadministratie

Postbus 1573, 9701 BN Groningen.

E-mail: c.f.ensing@gmail.com

IBAN NL12INGB0003742937 t.n.v. IVN afd. Groningen/Haren

Contributie/administratie

Leden zijn actief betrokken bij het IVN. Zij betalen per jaar minimaal 20,50 euro, waarvan de afdeling een gedeelte afdraagt aan het landelijk bureau. Donateurs steunen het IVN en betalen minimaal 13,50 euro per jaar, dat geheel ten goede komt aan de afdeling.

Leden en donateurs ontvangen "Groeningen", en leden ontvangen tevens het landelijk tijdschrift "Mens en Natuur".

Leden, die "Mens en Natuur" niet thuis gezonden krijgen, dienen contact op te nemen met de afdelingspenningmeester.

Opgave, verhuizingen, overschrijvingen naar andere afdelingen en opzeggingen (dit laatste alleen voor 1 januari): aan de ledenadministratie van onze afdeling doorgeven. Betalingen geschieden per toegezonden acceptgiro of met internetbankieren.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda

willy.sjaarda@telfort.nl

Plantenwerkgroep (waarnemend)

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Natuur- en Milieuwerkgroep Haren

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Werkgroep stadsecologie

Lammert Tiesinga, tel.: 050-3133682

la.tiesinga@gmail.com

Werkgroep Natuurkids

Gert Jan Huiskes, tel.: 06-24149856

gertjanhuiskes@online.nl

Boekenverkoop

Saskia van der Burg

SteunfondsNME@hotmail.com

Werkgroep PR & Communicatie

Kees van de Ven, tel.: 050-4063310

prharengroningen@kpn.nl

Ad interim

Kopij voor de Groeningen voor 10 april 2015 sturen naar:

Postbus 1573, 9701 BN Groningen of ivngroeningen@gmail.com

IVN Consulentschap Groningen

Postbus 1020, 9701 BA Groningen.

Tel: 050-3135933; e-mail: consulentschap.groningen@ivn.nl

Vrijwilligersconsulent: Marit Stokkentreeff

IVN-Landelijk

Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam.

Tel: 020-6228115

Website: www.ivn.nl

IVN afdeling Groningen/Haren
Postbus 1573
9701 BN Groningen
Drukwerk

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas